

בענין כיבוש יחיד

א. ברמב"ם פ"א תרומות ה"ג כתב דדוד כבש את סוריא בכבוש רבים, ומה שירדה ממעלת א"י משום שכבשה קודם שגמר לכבוש את ארץ ז' העממין.

וק' מסוגיא בגיטין (ח:) וכ"מ דמבואר דתרו"מ מדרבנן בסוריא משום שכבוש יחיד לאו שמי' כיבוש, מבואר דסוריא הי' כבוש יחיד ומשום כך ירדה ממעלת א"י.

ב. אך על אותה סוגיא ק' דמה נפק"מ בכבוש דוד הא קי"ל דבלא"ה קדושה ראשונה בטלה, וכן ק' על הרמב"ם, וכן מטו בי מדרשא להקשות בשם הגר"ח.

ג. ברמב"ם פ"ב משמיטה ויובל הכ"ח כתב שספיחי עבר הירדן וסוריא מותרין, "לא יהיו ארצות אלו חמורין מא"י שהחזיקו בה עולי מצרים", ובראב"ד השיג וז"ל א"א עבר הירדן מה הי' צריך להביאו מק"ו הרי לא החזיקו עולי בבל, וכן סוריא, עכ"ל. וברדב"ז וכסף משנה תירצו דדעת הרמב"ם דבאמת מלכים תקיפים בזמן בית שני כבשו מסוריא ועבה"י. ובפרשת דרכים תמה דא"כ יאסרו ספיחים שם מה"ת.

ד. עי' פ"א תרומות ה"ב "ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל א"י לשבטים אעפ"י שלא נכבשה כדי שלא יהי' כיבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבוש חלקו עכ"ל. והוא ביהושע פרק י"ג. ואין המדובר שם במה שכבשו בו' שכבשו, דזה היה קודם הגורל, רק אח"כ א"ל הקב"ה אתה זקנת באת בימים והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה כו' וצוה לו לחלוק את א"י לגורלות גם מה שלא נכבש עדיין. ובל' הרמב"ם מבואר דחלוקה זו הועילה שכל מה שכבשו אח"כ ע"י כבו"י גם אחר מות יהושע הי' נחשב ככו"ר, והוא כעין שליחותייהו כו'.

ויש לעיין אם הועילה חלוקה זו גם לכיבוש שנעשה אחר שבטלה קדושה ראשונה. ואם נאמר כן הי' ניחא קו' המבי"ט בקרית ספר הל' תרומות שם שנתקשה איך קידשו עזרא וסיעתו בקדו"ש הרי לא הי' שם רוב ישראל ע"ש. והי' קרוב לומר דגם לזה הועילה חלוקת יהושע ובית דינו. דגם הם שליחותייהו דקמאי כו'.

ה. נמצא כי באמת כיבוש עולי בבל הי' כבוש יחיד, רק הועילה לקדש מכח חלוקת יהושע. אבל את סוריא שלא חולק לגורל לא יכלו עולי בבל לקדש, ונשאר דינו כבוש יחיד. וי"ל דזהו ענין סוגיא דגיטין הנ"ל דקאמר דסוריא הי' כיבוש יחיד. וקאי באמת אקדושת עולי בבל, ולק"מ מהרמב"ם דקאמר שדוד כבש את סוריא בכבוש רבים!.

1. היסוד שקדושה שניה בימי עזרא מיוסדת ומהוה המשך של קדושה ראשונה מבואר בקרית ספר

ו. ולפי"ז ראי' לדברי רדב"ז וכסף משנה הנ"ל דעולי בכל כבשו את סוריא, דלנ"ל הוא מוכח מסוגיא בגיטין.

ז. והרמב"ם בא לכאר דבר אחר, דגם מתחילה ע"י דוד לא נתקדש סוריא, משום שכבש אותו לפני שגמר לכבוש את א"י, ואע"ג דבלא"ה קדו"ר בטלה, מ"מ נפק"מ דגם מדרבנן קיל דין סוריא מדין ארצות שקדשו עולי מצרים ולא עולי בכל. וזה מבואר ברמב"ם הל' תרומות שם ה"ו "נמצא כל העולם לענין מצוות התלויות בארץ נחלקת לג' מחלקות, א"י וסוריא וחול' וא"י נחלק לשנים, כל שהחזיקו עולי בכל חלק א', וכל שהחזיקו עולי בכל בלבד חלק שני" ע"ש. מבואר דסוריא קיל טפי ממה שנכבש ע"י עולי מצרים ולא עולי בכל.

ח. וניחא לפי"ז דברי הרמב"ם הל' שמו"י הנ"ל, מש"כ דספיחי סוריא מותרים ק"ו מהארצות שכבשו עול"מ ולא עול"ב דק' ממנ"פ אם עולי בכל לא כבשו את סוריא א"כ הוא ממש מהארצות שכבשו עול"מ בלבד ואי"צ ק"ו. וכהשגת הראב"ד. ואם עול"ב כבשו את סוריא א"כ מאי ק"ו איכא הא באמת יתקדש. ולנ"ל מיושב.

ובמה שנגע לעבה"י, אף שגם עבר הירדן נתחלק ע"י משה רבינו אבל אותה חלוקה לא הי' כ"א לשעתה בלבד ולא הי' ענין כלל לכבוש רבים. ורק חלוקת יהושע שכל כולה היה כדי שיחשב הכיבוש שאחריו ככו"ר כמבואר ברמב"ם, הוא שהועיל לכל הבא אחריו לומר דשליחותיהו עבדי ונחשב ככו"ר. וא"כ לא נחשב הכיבוש שכבשו עולי בכל את עבר הירדן כ"א ככיבוש יחיד, אשר ס"ל להרמב"ם דאינו כלום גם מדרבנן, ושפיר דן הרמב"ם שדין עבר הירדן כדין הארצות שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בכל ודו"ק.

למכ"ט (ריש ה' תרומות) וז"ל: ונראה [דהא] דבעינן מלך או נביא ורוב ישראל אפילו לכיבוש ארץ ישראל, היינו ככיבוש ראשון. אבל כיבוש שני, כיון שכבר קרשה א"י, אעפ"י שבטלה כשגלו לא הוצרכו רוב ישראל, אלא עזרא וסייעתו קדשוה.

ובזה מתורצת השאלה שהסוגיא בגיטין (ח') דנה על סוריא מצד היותה כיבוש יחיד, שזה היה כימי בית ראשון, ואילו הדיון הוא על התקופה שמבית שני ואילך, שכן כאמור אין קדושה שניה חלה אלא במקום שנתקדש ע"י רוב ישראל בק"ר.

אולם קדושת ב"ש להיותה בדין כיבוש רבים מבוססת על התקדשות הארץ כימי ב"ר, ולא על חלוקת יהושע לשבטים גרידא, שזוהי שעל פיה היה כיבוש השבטים וחלוקת הנחלות הפנימית מכוח כל ישראל. שכן בבית שני ישבו מעורבים ולא היתה חלוקה לשבטים ולא התישבחות היחידים עפ"י הגורל כייעוד וכהגשמה שבימי יהושע, וגם אחר מותו מכוח החלוקה של יהושע והזקנים. אף לא היה בקידוש עזרא וסייעתו מדין קדושת כיבוש, שפירושו — ללא עול זרים, שכן היו עדיין תחת עול מלכויות זרים עד תקופת החשמונאים, ורק מכוח חזקה קדושה כמבואר ברמב"ם, וזו אין לה שייכות וקשר לחלוקת יהושע שיסודה כיבוש משוחרר מעול הגויים.

העורך